

No: 2010/40

Tarih: 24.10.2010

Konu: 22.10.2010 tarih ve 27737 sayılı Resmi Gazete'de Yayımlanan 87 Seri No.lu Gider Vergileri Genel Tebliği'nde; 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununda banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) uygulaması ile ilgili olarak 6009 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla yapılan değişikliklere ilişkin açıklamalara yer verilmiştir.

Özet: 6802 sayılı Gider Vergileri Kanununda banka ve sigorta muameleleri vergisi (BSMV) uygulaması ile ilgili olarak 6009 sayılı Gelir Vergisi Kanunu ile Bazı Kanun ve Kanun Hükmünde Kararnamelerde Değişiklik Yapılmasına Dair Kanunla yapılan değişikliklere ilişkin açıklamalar bu sirkülerin konusunu oluşturmaktadır.

I- İlgili Mevzuat

6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında, "Bankerlerin yapmış oldukları banka muamele ve hizmetleri dolayısıyla kendi lehlerine her ne nam ile olursa olsun nakden veya hesaben aldıkları paralar (kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım-satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri dolayısıyla lehlerine kalan paralar ile mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işiyle uğraşanların topladıkları paralara sağladıkları gelir ve menfaatler üzerinden komisyon, ücret, hizmet karşılığı gibi adlarla aldıkları paralar dahil) da banka muameleleri vergisine tabidir." hükmü yer almaktadır.

6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin üçüncü fıkrası 6009 sayılı Kanunun 1 inci maddesi ile "90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye¹ göre ikraz işleriyle uğraşanlarla ikinci fıkrada belirtilen muamele ve hizmetlerden herhangi birini esas işigal konusu olarak yapanlar bu Kanunun uygulanmasında banker sayılırlar. Bir şahsın münhasıran altın alım ve satımı ile uğraşması banker sayılmasını gerektirmez."² şeklinde değiştirilmiştir.

6802 sayılı Kanunun "İstisnalar" başlıklı 29 uncu maddesinin birinci fıkrasının (p) bendinde 6009 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile yapılan değişiklikle de **Türkiye'de kurulu borsalarda gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ilişkin muameleler ve bu muameleler**

¹ 6/10/1983 tarihli ve 18183 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

² 1/8/2010 tarihinden geçerli olmak üzere

sonucu lehe alınan paralar (1/9/2010 tarihinden geçerli olmak üzere) BSMV den istisna edilmiştir.

Ayrıca, 6802 sayılı Kanunun mükellefi belirleyen 30 uncu maddesinde de "*Banka ve sigorta muameleleri vergisini banka ve bankerlerle sigorta şirketleri öder...*" hükmüne yer verilmiştir.

3065 sayılı Katma Değer Vergisi (KDV) Kanununun 17/4-e maddesi uyarınca, BSMV kapsamına giren işlemler KDV den müstesnadır. Buna göre, KDV mükellefleri tarafından 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında yazılı işlemlerin esas işgal konusu olarak yapılması halinde, bu işlemler KDV Kanununun anılan hükmü uyarınca KDV ye tabi olmayacaktır.

1- Banker Tanımında 6009 Sayılı Kanunla Yapılan Değişiklik

6802 sayılı Kanunun 6009 sayılı Kanunun 1 inci maddesiyle değişik 28 inci maddesinin üçüncü fıkrasında, 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye göre ikraz işleriyle uğraşan kişiler ile anılan maddenin ikinci fıkrasında belirtilen muamele ve hizmetlerden herhangi birini "esas işgal konusu" olarak yapanların 6802 sayılı Kanunun uygulanmasında banker sayılacağı belirtilmiştir. Bankerlerin sadece 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci ve üçüncü fıkralarında belirtilen işlemleri dolayısıyla lehe aldıkları paralar BSMV ye tabi olup, diğer işlemleri ise KDV ye tabi bulunmaktadır.

➤ 90 Sayılı Kanun Hükmünde Kararnameye Göre İkraz İşleriyle Uğraşanlar

2279 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Kanunu³, 90 sayılı Ödünç Para Verme İşleri Hakkında Kanun Hükmünde Kararnamenin 16 ncı maddesi ile yürürlükten kaldırılmıştır. Bu nedenle, 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinde yer alan "2279 sayılı Kanun" ibaresi, 6009 sayılı Kanunla "90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname" şeklinde değiştirilmiştir.

Buna göre, 90 sayılı Kanun Hükmünde Kararname uyarınca ikraz işleriyle uğraşanlar banker kapsamında BSMV mükellefidir. Kararnamede ikrazatçılar, devamlı ve mutad meslek halinde, faiz veya her ne ad altında olursa olsun bir ivaz karşılığı veya ipotek almak suretiyle, ödünç para verme işleriyle uğraşan veya ödünç para verme işlerine aracılık eden ve kendilerine faaliyet izni verilen gerçek kişiler şeklinde tanımlanmaktadır. Ödünç para verme işlerini yetki belgesi olmaksızın yapan gerçek kişiler (tefeciler) de anılan Kararname kapsamına girdiğinden banker kapsamında BSMV mükellefidirler.

90 sayılı Kanun Hükmünde Kararnamenin 2 nci maddesi kapsamında düzenlenen ödünç para verme işleriyle uğraşan gerçek kişiler ile faktoring ve finansman şirketleri banker kapsamında BSMV mükellefi olup, bunların yaptığı 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemler BSMV ye tabidir. Dolayısıyla bu işlemlerin dışında kalan diğer işlemleri ise KDV ye tabi olacaktır.

➤ 6802 Sayılı Kanunun 28 inci Maddesinin İkinci Fıkrasında Belirtilen Muamele ve Hizmetleri Esas İşgal Konusu Olarak Yapanlar

6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında aşağıdaki muamele ve hizmetler yer

³ 18/6/1933 tarihli ve 2430 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

almaktadır:

- Banka muamele ve hizmetleri,

- Kendileri veya başkaları hesabına menkul kıymet alıp satmayı, alım - satıma tavassut etmeyi veya alıp sattıkları menkul kıymet karşılığı borçları ödemeyi taahhüt etmeyi meslek haline getirenlerin bu faaliyetleri,

- Mevduat faizi vermek veya sair adlarla faiz ve benzeri menfaatler sağlamak üzere devamlı olarak para toplama işleri.

6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin üçüncü fıkrasında yer alan banker tanımındaki "devamlı olarak yapanlar" ibaresi 6009 sayılı Kanunla "esas iştigal konusu olarak yapanlar" şeklinde değiştirilmiştir. Bu değişiklikte, banker sayılmak için aranan devamlılık koşulu söz konusu işlemlerin esas iştigal konusu olarak yapılması şeklinde yeniden belirlenmiştir. Buna göre, banker kapsamında BSMV mükellefi olmak için, anılan Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemlerin esas iştigal (ana faaliyet) konusu olarak yürütülmesi ve bu işlemler dolayısıyla lehe para alınması gerekmektedir.

Bir işlemin esas iştigal konusu olarak yapılması, işletmenin kuruluş gayesi ve bu gayesini gerçekleştirmek için yapmakta olduğu işlem veya işlemlere bakılarak belirlenecektir. Örneğin, inşaat ve otelcilik alanında faaliyet gösteren bir şirket, Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri esas faaliyet konusu işlemleri ile birlikte yapabilir. Bu şirketin gerek kullandığı yabancı kaynaklardan gerekse öz kaynaklarından sağladığı fonları ortaklarına veya üçüncü kişilere faiz karşılığında kullandırması işlemi şirketin esas faaliyet konusunun inşaat ve otelcilik olması nedeniyle BSMV ye tabi olmayacaktır.

Esas itibarıyla 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemler, ilgili kanunlar uyarınca verilen yetki veya izin ile yapılabilecek işlemlerdir.

Emeklilik yatırım fonları, menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıkları, aracı kurumlar, portföy yönetim şirketleri, vadeli işlem aracılık şirketleri ile merkezi kayıt kuruluşu ve vadeli işlem ve opsiyon borsası gibi kuruluşlar, 2499 sayılı Sermaye Piyasası Kanununun⁴ 32 nci maddesinin verdiği yetki ve izin çerçevesinde menkul kıymetlere ilişkin işlemleri esas faaliyet konusu olarak yapmaktadırlar. Bunların 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri BSMV ye tabi olacaktır.

Diğer taraftan Türk Parası Kıymetini Koruma Hakkında 32 Sayılı Kararın⁵ 4 üncü maddesinin verdiği yetki ve izin uyarınca yetkili müesseseler ve PTT, döviz alım ve satım işlemlerini esas iştigal konusu olarak yapabilmektedirler. Bu kuruluşların 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri BSMV ye tabidir.

Buna göre, 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri esas iştigal konusu olarak yapanlar, bu işlemleri ilgili kanunlarla yetkilendirilmek veya izin verilmek suretiyle yürüten kişileri ifade etmektedir. Dolayısıyla bunların 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri "esas iştigal konusu" olarak BSMV ye tabi olacak, bunlar dışındakilerin aynı fıkra da belirtilen işlemleri "esas iştigal konusu"

⁴ 30/7/1981 tarihli ve 17416 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

⁵ 11/8/1989 tarihli ve 20249 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

olmadığından KDV'ye tabi olacaktır.

Örnek 1: 6762 sayılı Türk Ticaret Kanununa⁶ göre kurulan ve gayesi esas itibariyle başka işletmelere iştiraktan ibaret olan holding şirketlerince yapılan 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemler esas iştiğal konusu olarak değeriendirilemeyeceğinden BSMV nin konusuna da girmeyecektir. Dolayısıyla, 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında yer alan herhangi bir işleml (ödünç para verme işleri gibi) ilgili kanunlarla yetkilendirilmek veya izin verilmek suretiyle yürütmeyen şirketler, bu işlemleri ana sözleşmelerinde faaliyet konularından biri olarak belirtmiş olsa dahi, bu işlemleri nedeniyle banker sayılmayacak ve BSMV mükellefi olmayacaktır.

Örnek 2: İnşaat alanında faaliyet gösteren (B) A.Ş. nin bir grup şirketi olan (C) A.Ş. ye ödünç para vermesi (B) A.Ş. nin esas iştiğal konusu olarak değeriendirilemeyeceğinden BSMV ye tabi olmayacaktır.

Örnek 3: Sermaye Piyasası Kanununa göre kurulan (D) Menkul Değerler A.Ş. nin menkul kıymet alım satımı veya alım-satıma aracılık işlemleri esas iştiğal konusu olduğundan bu işlemleri BSMV ye tabi tutulacaktır. Banker konumunda bulunan (D) Menkul Değerler A.Ş. tarafından yapılacak 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen diğer işlemler de BSMV ye tabi olacaktır.

Örnek 4: Emeklilik yatırım fonları ile menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıklarının menkul kıymet alım satım işlemleri, 2499 sayılı Kanunun 32 nci maddesinin verdiği yetki ve izin çerçevesinde esas faaliyet konusu olarak yapılmaktadır. Söz konusu fon ve ortaklıkların 6802 sayılı Kanunun 28 inci maddesinin ikinci fıkrasında belirtilen işlemleri BSMV ye tabidir. Ancak 6802 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (t) bendi uyarınca, emeklilik yatırım fonları ile menkul kıymet yatırım fon ve ortaklıklarının sermaye piyasalarında yaptıkları işlemler nedeniyle elde ettikleri paralar BSMV den istisnadır.

Örnek 5: Kooperatifler, ortaklarının belirli ekonomik menfaatlerini ve özellikle meslek veya geçimlerine ait ihtiyaçlarını işgücü ve parasal katkılarıyla karşılıklı yardım, dayanışma ve kefalet suretiyle sağlayıp korumak amacıyla Sanayi ve Ticaret Bakanlığının izni ile kurulmaktadır. Kuruluş amaçları gereği nakit kredi işlemlerini esas iştiğal konusu olarak yapan kooperatiflerin kredi işlemleri nedeniyle lehlerine kalan paralar BSMV ye tabi olacaktır.

Ancak, 1163 sayılı Kooperatifler Kanununun⁷ 93 üncü maddesinin (1) numaralı fıkrasının (a) bendi uyarınca kooperatifler, kooperatif birlikleri, kooperatif merkez birlikleri ve Türkiye Milli Kooperatifler Birliğinin birbirlerinden ve ortaklarından aldıkları faiz ve komisyonlar ile ortaklarına kefalet etmeleri dolayısıyla bunlardan aldıkları paralar BSMV den istisnadır. Ayrıca, 6802 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (m) bendinde Türkiye Halk Bankasının Esnaf ve Sanatkarlar Kefalet Kooperatiflerinin kefaleti altında esnaf ve sanatkarlara verdiği krediler dolayısıyla alınan paralar ve bu kooperatiflerin ortaklarından masraf karşılığı adıyla aldığı paralar BSMV den istisna edilmiştir.

II- Türkiye'de Kurulu Borsalarda Yapılan Vadeli İşlem ve Opsiyon Sözleşmelerine İlişkin İşlemlerde BSMV İstisnası

⁶ 9/7/1956 tarihli ve 9353 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

⁷ 10/5/1969 tarihli ve 13195 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.

6802 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin birinci fıkrasının (p) bendine, 6009 sayılı Kanunun 2 nci maddesi ile, "... ile Türkiye'de kurulu borsalarda gerçekleştirilen vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerine ilişkin muameleler..." ibaresi eklenmiştir.

Diğer taraftan, 2499 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesinde, "Münhasıran, ekonomik ve finansal göstergelere, sermaye piyasası araçlarına, mala, kıymetli madenlere ve dövizde dayalı vadeli işlem ve opsiyon sözleşmeleri ile her türlü türev araçlardan oluşan sermaye piyasası araçlarının işlem göreceği tüzel kişiliği haiz borsalar, Kurulun teklifi ve ilgili Bakanın önerisi üzerine Bakanlar Kurulunun onayı ile kurulur." hükmü yer almaktadır. Söz konusu istisna hükmünde yer alan borsalar, bu madde hükmü çerçevesinde kurulmuş olan vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin işlem göreceği borsalardır.

Ayrıca, Vadeli İşlem ve Opsiyon Borsalarının Kuruluş ve Çalışma Esasları Hakkında Yönetmeliğin⁸ 3 üncü maddesinde;

- ✓ -Vadeli işlem sözleşmesi, belirli bir vadede, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergesi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizde alma veya satma yükümlülüğü veren sözleşme,
- ✓ -Opsiyon sözleşmesi, opsiyonu alan tarafa belirli bir vadede veya belirli bir vadeye kadar, önceden belirlenen fiyat, miktar ve nitelikte ekonomik veya finansal göstergesi, sermaye piyasası aracını, malı, kıymetli madeni ve dövizde alma veya satma hakkı veren, satan tarafı ise yükümlü kılan sözleşme

şeklinde tanımlanmıştır.

Buna göre, 6802 sayılı Kanunun 29 uncu maddesinin (p) bendi uyarınca, 2499 sayılı Kanunun 40 ıncı maddesi kapsamında kurulmuş olan borsalarda BSMV mükellefleri tarafından 1/9/2010 tarihinden itibaren yapılacak vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin alım satım işlemleri dolayısıyla lehe alınan paralar BSMV'ye tabi tutulmayacaktır. İstisna kapsamına sadece vadeli işlem ve opsiyon sözleşmelerinin alım satım işlemleri dolayısıyla lehe alınan paralar girmekte olup, söz konusu sözleşmelerin alım satımına aracılık işlemleri ve bu sözleşmelerin alım satım işlemleri nedeniyle Takasbank'a yatırılan nakdi teminatların nemalandırılması dolayısıyla lehe alınan paralar istisna kapsamına girmemektedir.

Saygılarımızla.

ERK Yeminli Mali Müşavirlik

& Denetim & Danışmanlık

Mehmet ERKAN

Yukarıda yer verilen açıklamalarımız, konuya ilişkin genel bilgiler içermektedir. Ayrıntılı açıklamalar için bu sirkülerde yer alan ilgili mevzuata veya görüş için ERK YMM'ye başvurulmasında yarar bulunmaktadır.

⁸ 23/2/2001 tarihli ve 24327 sayılı Resmî Gazete'de yayımlanmıştır.